

The Effect of Social Group Work Intervention on Therapeutic Adherence of Patients with Severe Psychiatric Disorders, a Group Work Report

Samin Farahzadi: BA student of social work, department of social work, university of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Maryam Zabihi*: PhD student of social work, department of social work, university of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran. m.zabihi.2005@gmail.com

Mona Ehsani: MA student of social work, department of social work, university of social welfare and rehabilitation sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction: Medication adherence has an essential role in good clinical outcome in the treatment of chronic psychotic disorders such as schizophrenia, bipolar disorder, and major depressive disorder and prevents psychiatric readmission. Medication non-adherence is prevalent among more than fifty percent of patients with chronic psychotic disorders. If a patient stops taking the medicine, the risk of relapse will increase three or five times. The purpose of this article is to report a group work intervention of social work based on Liberman model with the psycho-educational approach to increase the adherence treatment in a psychiatric hospital in Tehran..

Case Description: To organize a group in a psychiatric hospital, a social work student followed these stages: needs assessment, writing a proposal for organizing a group, conducting interviews with potential members, doing a pretest, conducting group work sessions and doing a posttest to evaluate the intervention.

During the needs assessment, the most eight common problems among patients in the ward were identified and patients' non-inherence to treatment was selected as the first priority for the group work. Three sessions were conducted based on the community re-entry program. Due to the characteristics of patients in the ward, the psycho-educational approach was applied. Group intervention was evaluated using a pretest and posttest designed for the community re-entry program that was conducted in individual sessions and after the last session, respectively.

Conclusions: According to the results from the pretest and posttest, this group intervention has been effective in learning the importance of treatment adherence in patients.

Keywords

Adherence to Treatment

Social Group Work

Need Assessment

Community Re-entry Program

Severe Psychiatric Disorders

*Corresponding Author
Study Type: Case Report
Received: 15 Apr 2019
Accepted: 07 Sep 2019

Please cite this article as follows:

Farahzadi S, Zabihi M, and Ehsani M. The effect of social group work intervention on therapeutic adherence of patients with severe psychiatric disorders: a group work report. Quarterly journal of social work. 2019; 8 (2); 44-55

تأثیر مداخله گروهی مددکاری اجتماعی بر پیروی درمانی بیماران مبتلا به اختلالات شدید روانپزشکی، گزارش یک کار گروهی

ثمین فرحزادی: دانشجوی کارشناسی مددکاری اجتماعی، گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

مریم ذبیحی پورسعادت*: دانشجوی دکتری مددکاری اجتماعی، گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران. m.zabihi.2005@gmail.com

منا احسانی: دانشجوی کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی، گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

چکیده

مقدمه: پیروی دارویی نقش ضروری در به دست آوردن پیامدهای مطلوب در درمان اختلالات بازگشت کننده روانپزشکی از قبیل اسکیزوفرنیا، اختلال دوقطبی و افسردگی اساسی دارد و از بستری مجدد افراد دارای این بیماری ها جلوگیری می کند. پیروی دارویی نکردن در بیش از پنجاه درصد افراد با اختلالات مزمن روانپزشکی شایع می باشد. اگر بیمار مصرف داروی ضد روانپریشی را متوقف کند، خطر بازگشت بیماری سه تا پنج برابر افزایش خواهد یافت. هدف این مقاله گزارش یک کار گروهی مددکاری اجتماعی بر اساس مدل لیبرمن و مطابق با رویکرد آموزشی مشاوره ای جهت افزایش پیروی دارویی در یکی از بیمارستان های روانپزشکی شهر تهران می باشد.

گزارش مورد: به منظور تشکیل گروه در یک بیمارستان روانپزشکی، دانشجوی مددکاری اجتماعی طی شش مرحله فعالیت های نیازسنجی، تدوین طرح تشکیل گروه، انتخاب اعضا و مصاحبه فردی با اعضای گروه، اجرای پیش آزمون، تشکیل جلسات و اجرای پس آزمون را جهت ارزشیابی مداخله انجام داد. طی نیازسنجی انجام شده هشت مشکل شایع میان بیماران بخش شناسایی شد و موضوع پیروی دارویی نکردن بیماران به عنوان اولویت اول برای تشکیل گروه انتخاب شد. سه جلسه بر اساس برنامه بازگشت به اجتماع اجرا گردید. با توجه به ویژگی های بیماران بخش، رویکرد آموزشی مشاوره ای انتخاب شد. با استفاده از پیش آزمون و پس آزمون طراحی شده برای برنامه بازگشت به اجتماع که به ترتیب در جلسات فردی و بعد از اتمام آخرین جلسه اجرا شد، مداخله گروهی ارزشیابی شد.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به نتایج به دست آمده از پیش آزمون و پس آزمون می توان گفت که مداخله گروهی انجام شده بر یادگیری اهمیت مصرف دارو در بیماران موثر واقع شده است.

واژگان کلیدی

تبعیت دارویی (پیروی درمانی)

مددکاری گروهی

نیازسنجی

برنامه بازگشت به اجتماع

اختلالات شدید روانپزشکی

* نویسنده مسئول

نوع مطالعه: گزارش موردی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۱/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۱۶

ثمین فرحزادی، مریم ذبیحی پورسعادت و منا احسانی. تأثیر مداخله گروهی مددکاری اجتماعی بر پیروی درمانی بیماران مبتلا به اختلالات شدید روانپزشکی، گزارش یک کار گروهی. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۳۹۸؛ ۸ (۲): ۵۵-۴۴

نحوه استناد به مقاله:

مقدمه

ماهیت بازگشت کننده اختلالات روانپزشکی دوقطبی، اسکیزوفرنیا و افسردگی اساسی مشکلات زیادی را برای بیماران و خانواده‌هایشان به وجود می‌آورد. پیروی دارویی نقش ضروری در به دست آوردن پیامدهای مطلوب در درمان بیماری‌های وخیم روانی از قبیل اسکیزوفرنیا و اختلال دوقطبی دارد. (۱) اختلال خلقی دو قطبی یکی از بیماری‌های اساسی روانپزشکی می‌باشد که با ناراحتی و ناتوانی‌های زیاد همراه است. این اختلال با بازگشت‌های مکرر همراه است و تا نود درصد بیماران بازگشت بیماری را تجربه می‌کنند. خطر بازگشت بیماری در دو سال حدود شصت درصد و در مدت پنج سال حدود هفتاد و پنج درصد است. (۲) علائم شدید بیماری می‌تواند منجر به بستری شدن در بیماران شود و بازگشت‌های مکرر و عوارض اجتماعی بیماری از جمله ولخرجی، رفتارهای پرخطر جنسی، رفتار تخریبی و تهییجی سبب آسیب‌های فراوان از جمله آسیب‌های شخصیتی، روانی، خانوادگی، اقتصادی و شغلی می‌شود. (۳) خوشبختانه این اختلال با تدابیر درمانی مناسب از جمله داروهای تثبیت کننده خلق قابل پیشگیری است. (۴ و ۵) مطالعات زیادی در مورد تعیین عوامل خطر بازگشت بیماری انجام شده است، که از قطع داروی تثبیت کننده خلق به عنوان یکی از عوامل اصلی و اساسی بازگشت بیماری نام برده‌اند. (۶) قطع مصرف دارو به هر دلیلی شامل کارایی نداشتن دارو، عوارض جانبی غیر قابل تحمل یا سایر اثرات نامطلوب و تصمیم پزشک یا بیمار برای قطع مصرف دارو و یا تغییر داروها می‌تواند رخ دهد. (۷) طی پنج سال پیگیری پس از ترخیص بیماران که اولین ایزود روانپزشی را داشتند مشخص شد که رایجترین عامل خطر پایند نبودن به درمان دارویی می‌باشد. (۸) پیروی دارویی نکردن در بیش از پنجاه درصد افراد با اختلال روانی مزمن شایع می‌باشد و اگر بیماری مصرف داروی ضدروانپزشی را متوقف کند خطر بازگشت بیماری سه تا پنج برابر خواهد بود. (۹) میزان بروز علائم بازگشت نزدیک به هشتاد درصد پس از قطع مصرف دارو به مدت دوازده ماه در مطالعات مربوط به بیماران که چندین ایزود روانپزشی داشته‌اند گزارش شده است. (۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳) اسکات و پاپ در پژوهشی گزارش داده‌اند که یکی از سه بیمار با اختلال دوقطبی، حداقل سی درصد از داروهای تجویزی را دریافت نمی‌کنند. (۱۴) بلاک و همکاران دریافتند که علت عدم تأثیر بخشی لیتیم در بیماران دوقطبی، پیروی دارویی ضعیف می‌باشد. (۱۵) بر اساس مطالعه ولیگیان و مک فارلند و نیز پژوهش جانسون مصرف کربنات لیتیم در بیماران دوقطبی پس از اولین دوره تجویز دارو، بدون مشاوره با پزشک متوقف شده است. (۱۵ و ۱۶) بنابراین یکی از هدف‌های مهم در درمان اختلالات روانپزشکی پیشگیری از بازگشت از طریق افزایش پیروی درمانی است. پیروی دارویی به این صورت تعریف شده است که رفتار بیمار از لحاظ مصرف دارو، رژیم غذایی، عادت‌های اصلاح شده یا حضور در کلینیک‌ها مطابق با توصیه پزشکی یا سلامتی باشد. (۱۷)

درمان بیماران مبتلا به اختلالات روانی با استفاده از داروهای روانپزشکی اغلب گام اول در درمان در مرحله حاد بیماری و همچنین به عنوان درمان نگهدارنده پس از ترخیص و ادامه درمان در منزل و جامعه است. (۱۸) مطالعات نشان داده پیروی دارویی طول مدت بستری، هزینه‌های غیرمستقیم بیماری را کاهش داده و کیفیت زندگی را اصلاح می‌کند. عملکرد بیمار را در جامعه بهبود می‌بخشد و ثبات خانوادگی، رضایتمندی و استقلال را به دنبال دارد. (۱۹ و ۲۰) برنامه‌های آموزشی بیمار و خانواده و روان درمانی‌های گروهی و فردی نیز در درمان و پیشگیری از بازگشت مفید گزارش شده‌اند. (۵ و ۶) این برنامه‌ها غالباً در زمینه ارتقای آگاهی و دانش بیماران جهت افزایش پذیرش دارویی است که از آن به عنوان پیروی از درمان یاد می‌شود. افراد مبتلا به اختلالات شدید روانپزشکی به دلایل مختلفی درمان دارویی را متوقف می‌کنند. در مطالعه‌ای نشان داده شد که پنجاه درصد بیماران به دلیل احساس بهبودی، چهل و سه درصد عوارض جانبی دارو، پنج درصد عدم دسترسی به دارو و دو درصد عدم دسترسی به پزشک، مصرف دارو را قطع می‌کنند. (۲۱)

در دو دهه گذشته شواهد حاکی از آن می‌باشد که درمان دارویی برای فراهم کردن پاسخ درمانی مورد انتظار به تنهایی شکست خورده است و فاکتورهای روانی اجتماعی از قبیل وقایع استرس‌آمیز زندگی، قطع شدن روابط اجتماعی و عدم پیروی دارویی منجر به بازگشت بیماری خواهند شد. (۱) مداخلات اختصاصی برای بیماران پرخطر از نظر احتمال بستری مجدد، از قبیل افزایش سیستم حمایتی خانواده، ملاقات‌های سرپایی و پیگیری مصرف صحیح داروها توسط بیمار احتمالاً به کاهش موارد بستری مجدد منجر خواهد گردید. (۲۱)

بررسی‌های گذشته، آموزش مهارت‌های اجتماعی را به عنوان یک روش موثر در پیشرفت کیفیت زندگی و عملکرد

روانی اجتماعی بیماران اسکیزوفرنیا مطرح نموده‌اند. (۲۲) بیشترین موارد مطالعه شده در بین رویکردهای متنوع آموزش مهارت‌های اجتماعی، برنامه مهارت‌های زندگی مستقل و اجتماعی^۱ UCL است. (۲۳) برنامه بازگشت به اجتماع^۲ یکی از چند برنامه مرتبط با مهارت‌های زندگی اجتماعی و مستقل است که لیبرمن و همکارانش در مرکز تحقیقات اسکیزوفرنیا و بازتوانی روانی دانشگاه یوسی ال‌ای طراحی کرده‌اند، این برنامه با تجهیز شرکت‌کنندگان به مهارت‌ها و اطلاعات لازم، آن‌ها را قادر می‌سازد از شرایط بستری در بیمارستان یا تحت نظر مستقیم پزشک، به زندگی مستقل در جامعه وارد شوند تا به‌توان برنامه بازتوانی روانی اجتماعی طولانی‌تر را برای آن‌ها اجرایی کرد. در واقع این برنامه مهارت‌ها و اطلاعاتی را آموزش می‌دهد که انتقال از بیمارستان روانپزشکی به مراقبت‌های سطح جامعه را تسهیل می‌کند. (۲۴) براساس یافته‌های مطالعه محمدزاده و همکاران نتایج اجرای این برنامه در راستای اهداف برنامه

UCLA Social and Independent Living Skills Program ۱
Community Re-entry Program: CPR ۲

است و تاثیر مثبت بر روی علائم روانی بیماران دارد. (۲۵) سابقه چندین نوبت بستری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی، روابط خانوادگی مختل و عدم آگاهی بیماران و خانواده‌هایشان از علائم بیماری ویژگی‌های مشترک بیماران بستری شده در یکی از بخش‌های حاد یکی از بیمارستان روانپزشکی است که مداخله مددکاری اجتماعی گروهی در آن صورت گرفت. در این بین بیمارانی هستند که نسبت به بیماری خود بینش دارند و به دنبال راه‌هایی برای بهبود وضعیت خود هستند، با توجه به این ویژگی‌ها، رویکر توسعه‌ای نوع آموزشی-مشاوره‌ای برای مداخله گروهی انتخاب شد. با توجه به ماهیت بخش حاد بیمارستان‌های روانپزشکی که بیماران معمولاً طی دو هفته تا یک ماه مرخص می‌شوند و زمان کوتاهی برای انجام مداخله وجود دارد و همچنین همه‌گیر بودن مشکل دارویی در بیماران تصمیم به تشکیل گروه صورت گرفت. اهداف تشکیل گروه در بیمارستان‌های روانپزشکی متفاوت هستند اما هدف مشترک آن‌ها افزایش آگاهی بیماران از خودشان به‌وسیله برقراری ارتباط با سایر اعضای گروه می‌باشد. اعضای گروه در مورد رفتار یکدیگر بازخورد می‌دهند تا مهارت‌های بین فردی را بهبود ببخشند. این امر همچنین به کاهش انزوا در بیماران کمک می‌کند. (۲۶)

هدف این مقاله گزارش مداخله گروهی مددکاری اجتماعی است که با هدف جلوگیری از بازگشت و بستری مجدد بیماران دارای اختلال روان مزمن از جمله اسکیزوفرنی، دو قطبی و افسردگی اساسی با تاکید بر پیروی دارویی اجرا شد.

گزارش مورد

این مداخله مددکاری اجتماعی گروهی در بخش حاد یکی از بیمارستان روانپزشکی انجام شده است. بخش‌های حاد یا فعال در بیمارستان‌های روانپزشکی بخش‌هایی هستند که بیماران به مدت دو هفته تا یک ماه متناسب با شرایطشان بستری می‌شوند و امکان ترخیص برای آن‌ها وجود دارد. مداخله از مراحل مختلفی تشکیل شده است که شامل نیازسنجی، تدوین طرح تشکیل گروه، انتخاب اعضا و مصاحبه فردی با اعضای گروه، اجرای پیش‌آزمون، تشکیل جلسات و اجرای پس‌آزمون جهت ارزشیابی مداخله می‌باشد و توسط دانشجوی کارورزی مددکاری اجتماعی گروهی در نیم سال دوم تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ تحت نظر سرپرست فیلد انجام گرفت. روند مداخله طی چهار ماه حضور در این فیلد صورت گرفت که با همراهی دانشجوی کارورزی سرپرستی همراه بود.

مراحل پیش تشکیل گروه

نیازسنجی: پروسه نیازسنجی یک ماه و نیم طول کشید و در چندین مرحله انجام شد، که شامل مطالعه پرونده بیماران، مصاحبه با بیماران، مصاحبه با متخصصین بخش و مصاحبه با خانواده بیماران و تشکیل جلسه مصاحبه گروهی با بیماران به شرح پیش‌رو بود. **مطالعه پرونده بیماران:** بیست و نه پرونده مورد بررسی قرار گرفت. شرح حال بیمار توسط پزشک، برگه اظهارات همراه بیمار، گزارشات اورژانس و گزارشات روزانه پرستاری مواردی بودند که در پرونده‌ها مورد مطالعه واقع شد. **مصاحبه با بیماران:** مصاحبه با ده بیمار به‌صورت انفرادی و در مدت پانزده تا بیست دقیقه صورت گرفت، ابتدا از آن‌ها پرسیده شد: "چی شد که اومدید بیمارستان؟" بعد با سوالات باز مانند: "در منزل که هستید اوقات فراغت خودتون

رو چطور می گذرونید؟“ و همچنین سوال در مورد روابط خانوادگی آن‌ها پرسیده شد. محورهای مصاحبه مشابه پروتکل راند مددکاری اجتماعی در بیمارستان بود. (۲۷) بیمار شماره یک: “خودم خواستم از دوست پسرم جدا شم، ماشینشو خط خطی کردم.“ “من می‌خواستم فقط مامانمو بترسونم وگرنه نمی‌خواستم خودمو بکشم.“ بیمار شماره دو: “من الان آمادگیشو نداشتم پیام بیمارستان کلی کار دارم.“ مصاحبه با متخصصین بخش: با شش نفر از متخصصین و پرسنل بخش شامل مددکار اجتماعی، روانپزشک، کاردرمانگر، روانشناس و پرستار مصاحبه انجام شد و از آن‌ها پرسیده شد که با بیماران چه چالش‌هایی دارند؟ مددکار اجتماعی بخش: “بیماران مقاومت به دارو دارند.“ سرپرستار بخش: “بیماران نسبت به بیماریشان آگاهی ندارند.“ کاردرمانگر: “از هر ده بیمار هفتاشون پرخاشگری دارند.“ مصاحبه با خانواده بیماران: با پنج نفر از خانواده بیماران تماس حاصل شد و با مراقب اصلی آن‌ها صحبت شد و از آن‌ها پرسیده شد که چه زمان‌هایی متوجه تغییرات در بیمار شده‌اند، بیمار در چه دوره‌ای عملکرد بهتری داشته است و رفتار مراقبین در مواجهه با علائم بیمار چگونه بوده است. همسر یکی از بیماران: “قرص می‌خوره خوبه با بچه‌ها هم خوبه اذیت نمی‌کنه.“ جلسه گروهی با بیماران: مصاحبه گروهی با تعدادی از بیماران انجام شد و از آن‌ها خواسته شد که مشکلات بخش و نیازهای خود را عنوان کنند. نقل قول مصاحبه شوندگان و نکات مربوط به پرونده بیماران یادداشت شد و داده‌های جمع‌آوری شده و کلیدواژه‌های به‌دست آمده در نرم افزار Excel ثبت شد. در نهایت هشت مشکل شایع و مشترک در میان بیماران شناسایی شد که شامل این موارد می‌باشد.

● عدم پایداری بیماران به درمان دارویی، در پرونده بیماران به‌طور مکرر در خصوص بازگشت علائم به‌دلیل قطع مصرف دارو گزارش نوشته شده است. در گزارش شرح حال یکی از بیماران توسط روانپزشک نوشته شده بود “یک ماه پیش به‌دنبال مصرف نامرتب دارو علائم بیماری بازگشت.“ قطع مصرف دارو در صحبت‌های خانواده‌ها نیز دیده می‌شد. به‌عنوان مثال همسر بیمار X عنوان کرد: “قرصشو قطع کرد، هی می‌گفتم قرصاتو بخور گوش نمی‌داد.“ ● ضعف در برقراری ارتباط، در پرونده بیماران موارد زیادی از اختلافات خانوادگی و روابط مختل با خانواده گزارش شده بود. در گزارش مددکار اجتماعی نوشته شده بود: “بیمار ترخیص شده است اما خانواده او را نپذیرفتند.“ در مصاحبه فردی بیمار X عنوان کرد: “هیچ دوستی ندارم، هیچکی به من نمی‌خوره.“ ● ضعف در مهارت‌های زندگی از جمله کنترل خشم، کنترل استرس، حل مسئله. در گزارش اورژانس تعدادی از پرونده بیماران ذکر شده بود که علت مراجعه بیماران و خانواده‌هایشان به بیمارستان درگیری فیزیکی و شکستن شیشه بوده است. برای مثال یکی از بیماران عنوان کرد: “وقتی عصبی می‌شم شیشه می‌شکنم.“ ● ناآگاهی خانواده نسبت به بیماری،

در مصاحبه با خانواده بیماران مشخص شد که با علائم اختلالات روانپزشکی آشنایی ندارند و در بیشتر مواقع رفتار مناسبی در مواجهه با علائم ندارند. برای مثال مادر بیمار X عنوان کرد: “خیلی بیجا می‌خنده درسته که مریضه ولی دیگه هر چیزی یه حدی داره.“ ● مشکلات بخش مانند رابطه پرسنل با بیماران، عدم سازگار شدن با بخش، در مصاحبه گروهی با بیماران و همچنین مصاحبه با متخصصین مشخص شد که بیماران در سازگاری با بیمارستان مشکل دارند. مددکار اجتماعی بخش عنوان کرد: “بیماران بیکراری می‌کنند و سازگاری با اینجا براشون سخته.“ ● همبودی اختلال مصرف مواد در بیماران، در بیست و نه پرونده مورد مطالعه ده مورد سابقه مصرف مواد مخدر صنعتی و سنتی داشتند. ● عدم پذیرش بیماری از سوی بیمار، با توجه به‌اینکه اکثر بیماران برخلاف میل خود و به اجبار خانواده و یا مقامات قضایی وارد بیمارستان می‌شوند نداشتن بینش در میان بیماران شایع است. این مورد در پرونده بیماران هم گزارش شده بود. برای مثال بیمار X عنوان کرد: “همه چی خوبه و مشکلی ندارم.“ ● خشونت خانگی علیه بیمار، با توجه به پرونده بیماران و مصاحبه‌های فردی تعدادی از بیماران عنوان کردند که چندین بار خشونت خانگی به‌صورت فیزیکی و کلامی را تجربه کرده‌اند. برای مثال بیمار X عنوان کرد: “برادرم کتکم می‌زنه.“ یکی دیگر از بیماران: “با شوهرم دعوا مونم می‌شه کتکم زده.“

سپس با توصیه و کمک سرپرست فیلد فرم نظرسنجی اهمیت-قابلیت تنظیم شد تا این مشکلات اولویت‌بندی شوند. برای این منظور فرم‌های نظرسنجی مشابه با جدول شماره یک توسط شش نفر از متخصصین بخش و چهار نفر از بیماران تکمیل شد. متخصصین تجربه حداقل دو سال کار در فیلد روانپزشکی را داشتند. فرم نظرسنجی بیماران به‌صورت

جدول (۲) وضعیت کلی بیماران بخش و نوع تشخیص آن‌ها		
وضعیت کلی بیماران بخش	تعداد بیماران بخش	۳۱
	تعداد بیماران حاضر در بخش	۳۰
	تعداد بیماران مرخصی موقت	۱
	میانگین سنی بیماران بخش	۴۲
نوع تشخیص بیماران بخش	دامنه تعداد دفعات بستری	۰-۲۹
	اختلال دوقطبی	۱۴
	فسردگی اساسی	۵
	لوسکیزوفکتیو	۴
	لوسکیزوفرنیا	۷
	اختلال متوسط جبری	۱

جدول (۳) وضعیت شرکت در گروه	
وضعیت شرکت در جلسات گروه	تعداد
دلشتم ملاک‌های ورود	۱۴
عدم تمایل برای شرکت	۴
حضور دلشتم در بخش	۱
دلشتم	قرار گرفتن در فاز حاد بیماری
ملاک ورود	نوع تشخیص اختلال
تخصیص شده	۷

جدول (۵) اهداف جلسه‌ای	
جلسه اول / آشنایی با برنامه بازگشت به اجتماع و بیماری‌های روان‌عودکننده	
جلسه دوم / یادگیری اینکه داروها چگونه از عود جلوگیری می‌کنند و ارزیابی تأثیر داروها به وسیله برگه خودارزیابی	
جلسه سوم / حل مشکلات و عوارض جانبی دارویی و آموزش تنظیم وقت با دکتر روانپزشک	

جدول (۶) سوالات پیش‌آزمون و پس‌آزمون	
لات پیش‌آزمون و پس‌آزمون	
وقتی می‌گویم یک بیماری عودکننده است منظور چیست؟	
چه چیز می‌تواند علائم بیماری را بدتر کند؟	
چه نوع دارویی دریافت می‌کنید؟ منافع دریافت داروی فوق است؟	
دو علامت را نام ببرید که نیاز دارید قبل از ترخیص از بیمارستان یا برای جلوگیری از بستری مجدد روی آن‌ها کار کنید	
دو رفتار را نام ببرید که نیاز دارید قبل از ترخیص از بیمارستان رای جلوگیری از بستری مجدد روی آن‌ها کار کنید	
چرا ملاقات با یک مددکار اجتماعی قبل از ترک بیمارستان شما اهمیت دارد؟	
به چه دلیل شخصی که مبتلا به یک اختلال روانپزشکی است از مواد مخدر و الکل اجتناب کند؟ دو دلیل ذکر کنید	
چرا احتیاط پس از احسن بهبودی باز هم باید دارو مصرف نمود؟	
از برگه خودارزیابی به چه منظور استفاده می‌شود؟	
- برگه خودارزیابی هر چند وقت یک بار باید پر شود؟	

جدول (۱) اولویت‌بندی مشکلات شایع بخش		
شماره/موضوع	نمره	نمره قابلیت اجرا
۱/ عدم پایداری بیماران به درمان دارویی	۱۱۸	۸۱
۲/ ضعف در برقراری ارتباط	۱۰۱	۷۱
۳/ ضعف در مهارت‌های زندگی کنترل خشم، کنترل لسترس، حل مسئله	۱۱۵	۸۴
۴/ عدم آگاهی خانواده نسبت به بیماری	۱۰۶	۵۸
۵/ مشکلات بخش رابطه پرسنل با بیماران، عدم سازگار شدن با بخش	۷۱	۴۹
۶/ همبودی اختلال مصرف مواد در بیماران	۴۹	۴۲
۷/ عدم پذیرش بیماری از سوی بیمار	۶۴	۴۴
۸/ خشونت خانگی علیه بیمار	۸۷	۵۴

جدول (۴) مشخصات اعضای نهایی گروه	
اسم نهایی اعضای گروه	شماره/ نام بیمار/ سن/ وضعیت ظاهری/ اهل قول/ اسبق بستری/ تشخیص/ جلسات
۱/ مارال کریمی / ۲۹/ صدی کدکله، موهلی بلند و ارسته، ارتباط چشمی خوب، چشمن قهوه‌ای/ دوست ندارم دارو بخورم قی قرظینه بهزیستی بهم میگن قصی شدی دوست ندارم بهم اینجوری نگاه کن/ چندین بار / BID اختلال دوقطبی / Bipolar Disorder / پیش‌آزمون انجام شده قبل از جلسه اول ترخیص شد.	
۲/ اسمیرا احمدی / ۳۸/ روسی به سر دلشتم ارتباط چشمی خوب، پرحرفی، از پدر و مادرش شکایت می‌کرد/ اینکه خیلی عاقله‌اگ اطوری بشه که دیگه دوباره بستری بشم/ چندین بار / BID / پیش‌آزمون انجام شده قبل از جلسه اول ترخیص شد.	
۳/ نازیلا محمودی / ۴۸/ پوست سفید، ارایش غلیظ، موهلی رنگ شده کمی بی‌قرار، مبتلا به ویروس HIV/ خیلی خوبه، فقط چیزهایی که می‌گم به کسی نگیذ/ چندین بار / BID / جلسه اول شرکت کرد.	
۴/ علطفه صلاقی / ۲۲/ پوست صورت تیره و پر مو، ارتباط چشمی ضعیف کم حرف، صدی آرام/ من می‌خولم یکشنبه ترخیص بشم بی دوست دارم شرکت کنم/ چندین بار / MDD اختلال فسردهگی اساسی Major Depression Disorder / جلسه اول و دوم شرکت کرد، ترخیص شد.	
۵/ نغمه صالحی / ۴۹/ پوست سفید، لهجه ترکی دلشتم کلام هیجلی، می‌گفت از شوهرش متفرست/ - / چندین بار / BID / جلسه اول شرکت کرد، از نیتشده، Agitation حالتی است که در آن بیمار دچار آشفتگی و بیقراری می‌شود، در بیماران فسرده، لوسکیزوفرنیا و ملیا شایع است، جلسه دیگر را شرکت نکرد.	
۶/ شیمه صلاقی / ۲۹/ روسی به سر دلشتم پوست تیره و صورت کشیده، علاقه زیادی به صحبت کردن دلشتم/ - / اولین بار / MDD / جلسه اول شرکت کرد.	
۷/ فاطمه رسولی / ۳۷/ روسی به سر دلشتم پوست تیره و صورت گردی دلشتم مشق بود و سولات زیادی می‌پرسید/ - / اولین بار / لوسکیزوفرنیا/ جلسه اول و سوم شرکت کرد.	
۸/ اسپیده یوسفی / ۴۰/ صورت کشیده، پوست روشن و موهلی پسرانه و کوتاهی دلشتم کلام لهسته/ - / چندین بار / BID / جلسه اول شرکت کرد.	

مصاحبه شفاهی تکمیل شد. از متخصصین خواسته شد که به هر کدام از محورهای فرم از نظر قابلیت اجرایی موضوع به صورت گروهی و اولویت داشتن موضوع از صفر تا ده نمره دهند. نمرات وارد نرم افزار Excel شد و به ترتیب بالاترین نمره اولویت موضوعات مشخص شد و نتایج در جدول شماره یک قابل مشاهده است.

تدوین طرح تشکیل گروه: با توجه به ویژگی‌های گروه هدف و نیازسنجی انجام شده تصمیم بر این شد که گروه در زمینه پایداری به مصرف دارو تشکیل شود. بسته پیشنهادی برنامه بازگشت به اجتماع در شانزده جلسه تدوین شده است، با توجه به دستورعمل و کتاب راهنمای بازگشت به اجتماع امکان حذف جلسات نامربوط و یا غیرضروری برای شرکت‌کنندگان وجود داشت در نتیجه سه جلسه آن که ارتباط مستقیم با

دارو داشت انتخاب و اجرا شد.

معرفی برنامه بازگشت به اجتماع: یکی از زیرمجموعه‌های برنامه کلی تری به نام "مهارت‌های زندگی مستقل و اجتماعی" است که به‌وسیله مرکز تحقیقات بالینی بازتوانی روانپزشکی در دانشگاه کالیفرنیا، لس آنجلس UCLA تهیه شده است. این برنامه برای افراد مبتلا به اختلالات روانی طولانی مدت و بازگشت‌کننده، به‌ویژه اسکیزوفرنیا، اختلال دوقطبی و افسردگی اساسی طراحی شده است. هدف برنامه آشنا کردن بیماران با اطلاعات و مهارت‌های لازم برای یک زندگی مستقل اجتماعی و همچنین فراهم کردن توانایی بهره‌گیری از خدمات بازتوانی روانی اجتماعی برای ایشان است. برنامه بازگشت به اجتماع مواد آموزشی جدید در طرح‌ریزی ترخیص و به‌کاربردن آن در اجتماع را با بخش‌هایی از مدیریت درمان دارویی، خودمدیریتی علائم بیماری و برنامه اوقات فراغت و تفریحی تلفیق کرده است. این برنامه توسط تمامی متخصصین و کارشناسان سلامت روان و بازتوانی قابل به‌کارگیری و استفاده می‌باشد. کتاب راهنمای مربیان به آموزش‌دهندگان یک طرح گام‌به‌گام ارائه می‌دهد تا برنامه بازگشت به اجتماع را به راحتی و به‌طور موثر به بیماران آموزش دهند. این برنامه از سه جزء تشکیل شده است. • کتاب راهنمای مربیان • فیلم آموزشی و • کتاب کار که ویژه شرکت‌کنندگان در برنامه می‌باشد، شامل جداول، فهرست، تکالیف خارج کلاس و برگه‌های کار است تا به شرکت‌کنندگان در به‌کار بردن مهارت‌های جدید و اطلاعات کمک کند.

جزو اصلی جلسات برنامه بازگشت به اجتماع ویدیو آموزشی بازگشت به اجتماع و سوال و جواب‌ها است، در هر بخش این فیلم‌های آموزشی هنرپیشگان نقش بیماران را بازی می‌کنند و به آن‌ها مهارت‌ها و مفاهیمی را نشان می‌دهند. مربیان به تناوب فیلم را متوقف کرده و سوالات موجود در کتاب راهنمای مربیان را می‌پرسند تا هم توجه شرکت‌کنندگان حفظ شود و هم ارزیابی درباره درک مطالب در جلسه صورت گیرد. در این فیلم‌های آموزشی مهارت‌هایی برجسته می‌شود که برای زندگی مستقل و ارتباط با اجتماع لازم است و شرکت‌کنندگان را برای تسلط بر بیماری و داروهایشان آماده می‌کند. (۲۸) محتوای فیلم آموزشی: فیلم آموزشی حاوی داستانی است که در آن سه هنرپیشه که نقش بیماران را بازی می‌کنند برای ترخیص از بیمارستان و بازگشت به اجتماع آماده می‌شوند. هر بیمار یکی از اختلال‌های روانپزشکی بازگشت‌کننده مانند اسکیزوفرنیا، اختلال دوقطبی و افسردگی بازگشت‌کننده دارد.

انتخاب اعضا: جهت رعایت اصل رازداری حرفه‌ای اسامی انتخاب شده واقعی نمی‌باشند. در جدول شماره دو نحوه انتخاب اعضا و علت حذف آن‌ها عنوان شده است. با بیمارانی که ملاک ورود به گروه را داشتند مصاحبه فردی صورت گرفت و از اعضای انتخاب شده پیش‌آزمون گرفته شد.

جدول (۷) برگه درجه‌بندی خودرزیلی

نام شما/شلی/تلفن:	شلی داروها:	نام پزشک:	مه/سل:
راهنما: به‌صورت روزانه تکمیل کرده، هر موردی که مربوط به سلامت یادداشت نمایید. هر عارضه جانبی را که تجربه می‌کنید فهرست کرده و در صورت امکان روزانه کنترل نمایید.			
روزمه	۱۵	۱۴	۱۳
درورامصرف کردم	۱۲	۱۱	۱۰
درورامصرف نکردم	۹	۸	۷
خوب خوابیدم	۶	۵	۴
خوب نخوابیدم	۳	۲	۱
شش‌پلی خوب			
شش‌پلی کم			
نمرکز خوب			
نمرکز کم			
حس‌هوشیاری			
حس‌خوب‌الودگی			
حس‌حسگی			
حس‌بی‌قراری/تاراحتی			
حس‌تحریک‌پذیری/لاحتی			
عواض جنبی:			

جدول (۸) نتایج ارزشیابی مداخله گروهی

نام بیمار	نمره پیش‌آزمون از ۱۰	نمره پس‌آزمون از ۱۰	تعداد جلسات شرکت کرده
علف‌فله صلاقی	۴	۷	۲ جلسه
فطمه ربیعی	۰	۷	۲ جلسه
سپیده یوسفی	۰	۳	۳ جلسه

تعداد اعضا: با توجه به کتاب راهنمای مربیان از آنجا که حضور بیشتر از هشت شرکت‌کننده فرصت افراد برای مشارکت فعال در فعالیت‌های یادگیری را کم می‌کند و نیاز به اختصاص زمان بیشتری به هر جلسه دارد، حداکثر هشت نفر انتخاب گردیدند. **تعداد جلسات و فاصله آن‌ها:** گروه در سه جلسه تشکیل شد. جلسات اول و دوم به فاصله چهار روز و جلسات دوم و سوم به فاصله یک روز برگزار شدند. **اهداف کلی:** گروه با اهداف کلی جلوگیری از بستری مجدد بیماران، حل مشکل‌ها و مساله‌های دارویی، کاهش احتمال بازگشت و برقراری ارتباط با ارائه‌دهندگان خدمات اجتماعی تشکیل شد. **اهداف جلسه‌ای:** در جدول شماره پنج آمده است. ملاک‌های ورود بیمار به گروه: برآورده کردن ملاک‌های DSM-5 برای بیماری اسکیزوفرنیا، دوقطبی و افسردگی اساسی بود

که با توجه به برنامه بازگشت به اجتماع لیبرمن انتخاب شد. لازم بود که بیماران شرکت‌کننده در جلسات از بینش نسبی برخوردار باشند تا بتوانند در مباحث مشارکت کنند. ملاک دیگر ورود سابقه قطع دارو توسط بیمار و یا داشتن مشکل با دارو تعیین شد. ملاک‌های خروج از گروه: ترخیص بیمار، بودن در فاز حاد بیماری، مبتلا بودن به اختلالات روانپزشکی دیگر از جمله کم‌توانی ذهنی و تشنج کنترل نشده و عدم شرکت منظم در جلسات. مکان تشکیل: جلسه اول در اتاق کاردرمانی و جلسات دوم و سوم در یکی از اتاق‌های ویزیت بخش برگزار شد. وسایل مورد نیاز: تخته وایت برد، ماژیک، لب تاپ، ویدئو آموزشی برنامه بازگشت به اجتماع، برگه کار بیماران و صندلی به تعداد شرکت‌کنندگان و سائیلی بودند که مورد استفاده قرار گرفتند.

ابراز ارزشیابی: ارزشیابی گروه به‌وسیله پیش‌آزمون و پس‌آزمون برنامه بازگشت به اجتماع انجام شد. این آزمون توسط مرکز تحقیقات بالینی برای اسکیزوفرنیا و بازتوانی روانپزشکی در دانشگاه UCLA طراحی شده است. (۲۸) گزاره‌های آزمون شامل سوالات انتخاب شده از بین بیست و یک سوال آزمون برنامه بازگشت به اجتماع می‌باشد، ده سوال متناسب با مطالبی که در هر جلسه آموزش داده می‌شد تحت نظر سرپرست فیلد انتخاب شد. آزمون به‌صورت مصاحبه شفاهی انجام شد، به پاسخ درست نمره یک و پاسخ غلط نمره صفر داده شد. همچنین در پایان هر جلسه با سوالات مروری از مطالب آموزش داده شده میزان یادگیری بیماران سنجش شد و میزان مشارکت بیماران ثبت شد. شرح سوالات در جدول شماره شش آمده است.

شرح جلسه‌ها

جلسه اول: هدف این جلسه آشنایی بیشتر بیماران با برنامه بازگشت به اجتماع و منفعتی که این برنامه برای آن‌ها دارد بود که در مدت سی و پنج دقیقه برگزار شد.

هفت شرکت‌کننده و یک دانشجوی کارورزی سرپرستی نیز حضور پیدا کرد. چنش صندلی‌ها به‌صورت نیم دایره و جلوی میز و لب تاپ جهت نمایش فیلم قرار داشت. در ابتدا با اجرای تکنیک یخ‌شکن تار عنکبوت اعضا با یکدیگر آشنا شدند. اعضای انتخاب شده شش نفر بودند اما به‌دلیل برگزاری جلسه در اتاق کاردرمانی بیماران دیگر در رفت و آمد بودند و یکی از بیماران با وجود نداشتن ملاک‌های لازم برای ورود، در جلسه حضور پیدا کرد. پس از آشنایی بار دیگر در مورد جلسات توضیح داده شد. فیلم آموزشی جلسه اول نمایش داده شد که مربوط به سه بیمار دارای اختلال اسکیزوفرنیا، دوقطبی و افسردگی اساسی بود که در مورد نگرانی‌هایشان در مورد ترخیص و مشکلاتی که به‌دلیل بیماریشان دارند صحبت می‌کردند، سپس مربی به آن‌ها ملحق شد و جواب سوال‌هایشان را داد. پس از اتمام هر بخش نمایش فیلم متوقف می‌شد و از بیماران در مورد آنچه که شنیده و دیده بودند سوال پرسیده می‌شد. در قسمتی از فیلم فردی که دارای اختلال دوقطبی بود به این مورد اشاره کرد که دکتر به او گفته است که اختلال دوقطبی دارد و بعضی اوقات خیلی بی‌قرار می‌شود با اینکه خودش متوجه نیست اما دیگران متوجه می‌شوند و او توی دردسر می‌افتد. بعد از نمایش این قسمت یکی از اعضا گفت: "دخترم می‌گه من دوقطبی دارم ولی من نمی‌فهمم آخه من چی‌کار کنم." برای او توضیح داده شد که دکتر باید او را ویزیت کند و تشخیص بدهد. در طول جلسه این بیمار چندین بار آشفته شد و در حین تماشای فیلم سوال می‌پرسید و شروع به گریه کرد. برای آرام کردن وی و رعایت نظم در گروه، علت نگرانی او پرسیده شد و مشخص شد که او از آمپول می‌ترسد و به اجبار برای انجام آزمایش رفته بود و همین باعث آشفتگی او شده بود. به او گفته شد: "تجربه بدی داشتید و نیاز به صحبت در این باره هست." تصمیم بر این شد که پس از پایان جلسه به‌صورت فردی با او صحبت شود. در ادامه رفتار این بیمار باعث عصبانیت بیمار دیگری شد و او جلسه را ترک کرد. مورد دیگری که در این جلسه روی آن تاکید شد ماهیت بازگشت‌کننده بیماری‌هایی که آن‌ها داشتند بود. جلسه با مرور مطالبی که آموخته بودند و تشویق خودشان به پایان رسید. پس از پایان جلسه بیمار دیگری که اختلال اسکیزوفرنیا داشت به‌صورت انفرادی آمد و سوالاتی که برایش به‌وجود آمده بود را مطرح کرد. از جمله این‌که "آیا راه دیگری به غیر از دارو وجود دارد؟" برای او توضیح داده شد که "بله اما زمان زیادی را نیاز دارد تا نتیجه مطلوب به‌دست بیاید و ممکن است روی همه بیماران جواب ندهد." از او دلیل نگرانش نسبت به دارو پرسیده شد. او اشاره کرد "دارو خیلی عوارض جانبی دارد مثلاً من خیلی اضافه وزن پیدا کردم چی‌کار کنم." برای او توضیح داده شد که عوارض جانبی دارو با روش‌های مختلف قابل پیگیری و جلوگیری هستند و در جلسات آینده به آن‌ها اشاره خواهیم کرد. در پایان فرم

ارزیابی هر شرکت‌کننده با توجه به مشارکت و فعالیتشان تکمیل شد. با بیماری که از رفتار بیمار دیگر آزار دیده و گروه را ترک کرده بود صحبت شد و قرار بر این شد که جلسه بعد در جلسه حضور پیدا کند.

جلسه دوم: هدف این جلسه یادگیری چگونگی کمک دارو برای جلوگیری از بازگشت بیماری و آشنایی با برگه خودارزیابی بود. مدت جلسه سی دقیقه و شرکت‌کنندگان دو نفر بودند زیرا یک نفر از بیماران شوک دریافت کرده بود و شرایط حضور در جلسه را نداشت و بیمار دیگر اول جلسه گروه را ترک کرد و تمایل به حضور نداشت و بنابر اصول اخلاقی مددکاری اجتماعی مبتنی بر اصل خودتصمیم‌گیری مراجع فرصت خروج از گروه را داشت. (۲۹) دو اعضای دیگر در بخش حضور نداشتند. در ابتدای جلسه از شرکت‌کنندگان پرسیده شد که از جلسه قبل چه چیزی به خاطر دارند و پس از مروری بر جلسه قبل فیلم آموزشی جلسه دوم به نمایش گذاشته شد. در فیلم بیماری که اسکیزوفرنیا داشت ترخیص شده بود و در مورد داروهایی که باید پس از ترخیص مصرف می‌کرد با پرستار صحبت کرد و سوالات خود را پرسید. سوالات در این مورد بودند که چرا باید داروها را منظم مصرف کنم؟ چرا تعداد داروها سه تا هستند و هر کدام برای چه چیزی هستند؟ پرستار توضیح داد که یک دارو برای علائم روانپزشکی، داروی دیگر برای کنترل عوارض جانبی و آخرین دارو مکمل است. در مورد فواید دارو به جلوگیری از بازگشت و کنترل علائم بیماری اشاره کرد. همچنین در مورد عملکرد دارو در بدن و عوارض قطع دارو صحبت شد. در این جلسه هم طبق جلسه قبل در قسمت‌هایی فیلم متوقف می‌شد و از شرکت‌کنندگان در مورد آنچه دیده و شنیده بودند سوال پرسیده می‌شد. یکی از شرکت‌کنندگان که مبتلا به افسردگی اساسی بود و در همان روز ترخیص شده بود برخلاف اینکه جلسه قبل مشارکت چندانی نشان نمی‌داد، در این جلسه مشارکت خوبی داشت. در پایان برگه خودارزیابی با استفاده از تخته وایت برد به آن‌ها معرفی شد و از آن‌ها خواسته شد که سوالات خود را در مورد برگه خودارزیابی بپرسند. برگه خودارزیابی جدولی است که بیماران می‌توانند هر روز علائم و حالت‌های خود را چک کنند که شامل خواب، تمرکز، مصرف دارو می‌باشد، برگه خودارزیابی در جدول شماره هفت آمده است. در نهایت برگه کار لیست داروها و فواید آن‌ها و برگه خودارزیابی در اختیار بیماری که ترخیص شده بود قرار داده شد و از او پس‌آزمون گرفته شد و نکاتی که جلسه بعد قرار بر آموزش آن‌ها بود به صورت مختصر به او ارائه شد. برگه ارزیابی پایان جلسه برای هر شرکت‌کننده تکمیل شد.

جلسه سوم: هدف این جلسه یادگیری حل مشکلات دارویی و عوارض جانبی دارو بود که به مدت چهل و پنج دقیقه برگزار شد. تعداد شرکت‌کنندگان دو نفر بود. یک بیمار به دلیل آژیته بودن در جلسه پیش از گروه حذف شد، یک بیمار به دلیل تمایل نداشتن از گروه حذف

شد و عضو دیگر وقت ویزیت دکتر داشت و نتوانست در جلسه حضور پیدا کند. در ابتدا از بیماری که جلسه قبل حضور داشت خواسته شد که مطالب جلسه قبلی را برای بیماری که نتوانسته بود در جلسه قبل شرکت کند توضیح دهد و بعد مطالب جامانده یادآوری شد. سپس با استفاده از تکنیک بارش افکار و داستان سربازی در مورد بیماری فرضی که با وجود مصرف دارو صداهایی می‌شنود صحبت شد و از شرکت‌کنندگان پرسیده شد که به نظرشان این فرد چه کاری می‌تواند انجام دهد؟ یکی از بیماران گفت: "باید به دکتر بگه، باید پیگیری بکنه" بیمار دیگر گفت: "باید داروهاشو بخوره" قبل از نمایش فیلم آموزشی همان بیماری که جلسه اول در مورد عوارض جانبی و چاقی سوال پرسیده بود، پرسید: "من هم همین مشکل رو دارم هنوز صدا می‌شنوم با اینکه دارو هامو سر وقت بهم می‌دن می‌خورم." برای او توضیح داده شد که باید این مورد را حتماً به دکترش گزارش دهد زیرا باید برای انتخاب بهترین دارو برای هر شخص به دکتر کمک کرد و ممکن است دو بیمار با بیماری‌های مشابه پاسخ یکسانی به یک دارو نداشته باشند و شاید نیاز باشد که نوع دارو و دوز دارو تغییر پیدا کند تا بهترین نتیجه را داشته باشد. سپس فیلم آموزشی این جلسه نمایش داده شد که مربوط به مردی با بیماری اسکیزوفرنیا بود که داروهایش را مصرف می‌کرد اما دچار عوارض جانبی دارو و مشکلات جنسی شده بود و با دکتر تماس گرفت و وقت ملاقات گرفت. در این قسمت فیلم متوقف شد و نحوه تماس گرفتن و وقت گرفتن آموزش داده شد و نکاتی مثل نوشتن روز و ساعت وقت ویزیت برای از یاد نبردن وقت ویزیت گوشزد شد. سوال دیگری که برای یکی از بیماران پیش آمده بود این بود که "به من گفتن حالا که قرص جواب نمی‌ده می‌تونی دعا بگیری می‌خوام اون روش هم امتحان کنم به نظرتون

آن‌ها توضیح داده شد که دلیل نشان دادن این فیلم این بود که ببینند حتی موضوعی مثل مشکلات جنسی که شاید بیان آن‌ها سخت باشد هم باعث نشد که این بیمار موضوع را با دکترش در میان نگذارد و آن‌ها باید حتما وضعیت خود را با دکتر در میان بگذارند و به دکتر کمک کنند که بهترین دارو را برای آن‌ها انتخاب کند همچنین برای آن‌ها توضیح داده شد که می‌توانند موضوع را با مددکار اجتماعی بخش در میان بگذارند. قرار براین شد که برای این موضوع ایفای نقش داشته باشیم اما فرصت تمام شد. در ادامه بار دیگر در مورد برگ خودارزیابی آموزش داده شد و از آن‌ها خواسته شد که بعد از ترخیص آن‌ها را روزانه پر کنند و در صورت داشتن مشکل در خواب، تغذیه، تمرکز و غیره با دکترشان در تماس باشند. آن‌ها از رفتارهایی که بعد از قطع دارو داشتند که باعث آزار اطرافیانشان می‌شد صحبت کردند که به دلیل تلاش برای بهبودی و پایبندی به دارو مورد تشویق قرار داده شدند. در نهایت پس از آن‌ها گرفته شد و از اینکه در جلسات حضور پیدا کردند تشکر شد. برگه کار اسامی داروها و فوایدشان و برگه خودارزیابی به مددکار اجتماعی بخش داده شد تا در زمان ترخیص به شرکت کنندگان داده شود. جدول شماره هشت.

جواب می‌ده؟“ در پاسخ به او گفته شد که: “از نظر علمی این روش تایید نشده و هیچ ضمانتی وجود ندارد که از این راه جواب بگیرید.“ در ادامه فیلم دیده شد که بیمار از گفتن مشکلش به دکتر احساس شرم می‌کند و به سختی مشکل خود را بیان کرد اما دکتر با توجه به حرف‌های او گوش کرد و داروی جدیدی برای او تجویز کرد و برای او توضیح داد که احتمالا طی دو هفته مشکل او رفع خواهد شد و به او گفت که بعد از سه هفته دوباره همدیگر را خواهند دید تا بیمار تاثیر داروهای جدید را گزارش کند. از بیماران این سوال پرسیده شد که آیا پیش آمده که آن‌ها هم برای گفتن مشکلاتی که با داروی خود دارند احساس شرم کنند؟ هر دو شرکت‌کننده این مشکل را داشتند و در مورد آن صحبت کردند. یکی از بیماران گفت: “نمی‌شه به شما بگیم شما به دکتر بگید؟“ برای

بحث و نتیجه‌گیری

مداخله مددکاری اجتماعی گروهی طی چندین مرحله شامل نیازسنجی، انتخاب رویکرد و تدوین جلسات، انتخاب اعضا و مصاحبه فردی با اعضای گروه، اجرای پیش‌آزمون، تشکیل جلسات و اجرای پس‌آزمون جهت ارزشیابی مداخله انجام شد. سه جلسه متناسب با موضوع انتخابی با توجه به نیازسنجی انجام شده مبتنی بر ضرورت پایبندی بیماران به مصرف دارو و با استفاده از برنامه بازگشت به اجتماع اجرا شد. برنامه بازگشت به اجتماع مهارت‌های مختلفی از جمله نحوه گزارش تاثیر داروها به دکتر را آموزش می‌دهد و نتایج پس‌آزمون نشان داد که بیماران با ویژگی‌های نام برده با استفاده از رویکرد توسعه‌ای می‌توانند اطلاعات خود را افزایش دهند. تاثیر مثبت این برنامه در جلوگیری از بستری مجدد بیماران در پژوهش‌های مختلفی گزارش شده است. (۳۱، ۳۲ و ۳۰) براساس نتایج به دست آمده پیش‌آزمون و پس‌آزمون گرفته شده، شناخت بیماران نسبت به داروها، چگونگی عملکرد آن‌ها در بدن و دلایل تجویز آن‌ها، افزایش پیدا کرد و این نتیجه به دست آمد که اجرای این برنامه روش مناسبی برای تقویت پایبندی بیماران به درمان دارویی است.

محدودیت‌ها: ریزش شرکت‌کنندگان در گروه از نقص‌های اساسی تشکیل این گروه بود. از جمله کارهایی که می‌توانست صورت بگیرد انجام مصاحبه انگیزشی با بیمارانی که تمایل به شرکت در گروه نداشتند بود. محدودیتی که وجود داشت امکان حضور کارورزان تنها در ساعت‌های شلوغ کار با بیماران، ویزیت دکتر، دریافت شوک، خدمات پاراکلینیکی در بخش بود که موجب ناهماهنگی و نظم نداشتن حضور بیماران در بخش برای شرکت در گروه بود. مورد دیگر هماهنگ نبودن ارائه خدمات درمانی به بیماران از سوی تیم درمان بود. اگر امکانی فراهم شود که با تشخیص و دستور پزشک و تایید سایر تیم درمان بیماران بتوانند قبل از ترخیص امکان حضور در جلسات گروهی را داشته باشند از بستری مجدد بیماران و افزایش هزینه‌ها جلوگیری خواهد شد و مداخلات سایر اعضای تیم درمان ناتمام باقی نخواهد ماند.

پاسگزار: تیم نویسندگان این مقاله واجب می‌دانند مراتب تشکر و قدردانی خود را از خانم دکتر معارف‌وند و متخصصین بخش بیمارستان روانپزشکی محل کارورزی که در اجرای مراحل کار و تهیه این مقاله همکاری نمودند؛ اعلام نمایند.

References:

1. Crowe M, Whitehead L, Wilson L, Carlyle D, O'Brien A, Inder M, et al. Disorder-specific psychosocial interventions for bipolar disorder-A systematic review of the evidence for mental health nursing practice. *International journal of nursing studies*. 2010;47(7):896-908.
2. Morris CD, Miklowitz DJ, Wisniewski SR, Giese AA, Thomas MR, Allen MH. Care satisfaction, hope, and life functioning among adults with bipolar disorder: data from the first one-thousand participants in the systematic treatment enhancement program. *Comprehensive psychiatry*. 2005;46(2):98-104.
3. Wyatt R, Henter I. An economic evaluation of manic-depressive illness-1991. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*. 1995;30(5):213-9.
4. McDonald HP, Garg AX, Haynes RB. Interventions to enhance patient adherence to medication prescriptions: scientific review. *Jama*. 2002;288(22):2868-79.
5. Hirschfeld R, Bowden CL, Gitlin MJ, Keck PE, Suppes T, Thase ME, et al. Practice guideline for the treatment of patients with bipolar disorder: American psychiatric association; 2002.
6. Association AP. Practice guideline for the treatment of patients with bipolar disorder (revision): American psychiatric pub; 2002.
7. Miller BJ. A review of second-generation antipsychotic discontinuation in first-episode psychosis. *Journal of psychiatric practice*. 2008;14(5):289-300.
8. Robinson D, Woerner MG, Alvir MJ, Bilder R, Goldman R, Geisler S, et al. Predictors of relapse following response from a first episode of schizophrenia or schizoaffective disorder. *Archives of general psychiatry*. 1999;56(3):241-7.
9. Staring A, Van der Gaag M, Koopmans G, Selten J, Van Beveren J, Hengeveld M, et al. Treatment adherence therapy in people with psychotic disorders: randomised controlled trial. *The British journal of psychiatry*. 2010;197(6):448-55.
10. Boonstra G, Burger H, Grobbee DE, Kahn RS. Antipsychotic prophylaxis is needed after remission from a first psychotic episode in schizophrenia patients: results from an aborted randomised trial. *International journal of psychiatry in clinical practice*. 2011;15(2):128-34.
11. Chen EY, Hui CL, Lam MM, Chiu CP, Law C, Chung DW, et al. Maintenance treatment with quetiapine versus discontinuation after one year of treatment in patients with remitted first episode psychosis: randomised controlled trial. *Bmj*. 2010;341:c4024.
12. Emsley R, Oosthuizen PP, Koen L, Niehaus D, Martinez G. Symptom recurrence following intermittent treatment in first-episode schizophrenia successfully treated for two years: a three-year open-label clinical study. *The journal of clinical psychiatry*. 2012;73(4):e541-7.
13. Gitlin M, Nuechterlein K, Subotnik KL, Ventura J, Mintz J, Fogelson DL, et al. Clinical outcome following neuroleptic discontinuation in patients with remitted recent-onset schizophrenia. *American journal of psychiatry*. 2001;158(11):1835-42.
14. Scott J, Pope M. Nonadherence with mood stabilizers: prevalence and predictors. *The journal of clinical psychiatry*. 2002.
15. Bellack AS, Bowden CL, Bowie CR, Byerly MJ, Carpenter WT, Copeland LA, et al. The expert consensus guideline series: adherence problems in patients with serious and persistent mental illness. *Journal of clinical psychiatry*. 2009;70(SUPPL. 4):1-48.
16. Johnson RE, McFarland BH. Lithium use and discontinuation in a health maintenance organization. *The american journal of psychiatry*. 1996.
17. Haynes RB. Improving patient adherence: state of the art, with a special focus on medication taking for cardiovascular disorders. Compliance in healthcare and research Amonk NY: futura publishing company. 2001:3-21.
18. García S, Martínez-Cengotitabengoa M, López-Zurbano S, Zorrilla I, López P, Vieta E, et al. Adherence to antipsychotic medication in bipolar disorder and schizophrenic patients: a systematic review. *Journal of clinical psychopharmacology*. 2016;36(4):355.
19. Yadollahi S, Ashktorab T, Zayeri F. Medication adherence and related factors in patients with epilepsy. *Journal of Hayat*. 2015;21(2):67-80. [Persian]
20. Sadeghian E, Nezafatdoost M, Tapak L, Shamsaei F. Effect of medication education on drug adherence with mental disorders: a clinical trial study. *Iranian nursing scientific association (INA)* 2019;6(6). [persian]
21. Tolaie A, Asari S, Karimi zarichi A. A descriptive study of psychiatric hospitalization in Baghiatallah and Noorafshar hospitals: 1379,1380. Summer 2005;7(2):161-6. [Persian]
22. Kurtz MM, & Mueser, K. T. A meta-analysis of controlled research on social skills training for schizophrenia. *Journal of consulting and clinical psychology*. 2008;76(3):491-504.

23. Liberman R, Wallace C, Blackwell G, Eckman T, Vaccaro J, T K. Innovations in skills training for the seriously mentally ill: the UCLA social and independent living skills modules. *Innovations and research*. 1993;2(2)::43-59.
24. Smith TE, MacKain S, Anthony DT. Training hospitalized patients with schizophrenia in psychiatric services. 1996;47(10):1099.
25. Mohammadzadeh Nanehkaran S, Karbalaie Noori A, Hosseini S. Effect of community re-entry program(CRM) in patients with schizophrenia. 2013;14(2). [Persian]
26. Kanas N. Group therapy for patients with chronic trauma-related stress disorders. *International journal of group psychotherapy*. 2005;55(1: Special Issue):161-5.
27. Maarefvand M, Zabihi M, Torabi Z, Abri S, Chenaparchi M. Sixth basic hospital social work intervention protocols. *Hospital management and clinical services excellence*2016. [Persian]
28. R L. Community re-entry program book(CRP); Arjmand publications; 2012. [Persian]
29. Maarefvand M, Najaf Abadi T N. Ethical principles in social work; Specialized media publications; 2013. [Persian]
30. Jamshidi F, Tohidi S, Shayan A. Effect of community re-entry program on the mental state in chronic mental illnesses daily rehabilitation centers in Hamadan. *Rehabilitation journal*. 2017;6(3):60-7. [Persian]
31. Mohebi P, Falahi Kh M, Rahgoi A, Norouzi T K, Khodaie M. Effect of the community re-entry program on medication adherence in patients with bipolar disorder type I. *Iranian nursing scientific association(INA)*. Summer 2017;3(4). [Persian]
32. Shahmir E, Talebizadeh M, Jafarifard S. The effectiveness of the returning to society program in improving the social skills of schizophrenic patients. *Thought and behavior in clinical psychology*. 2014;8(31):27-36. [Persian]